

Dreptul editorilor de presă în spațiul european. Un exercițiu urmuzian

The right of press publishers in the European space. An Urmuzian exercise

Nicoleta Rodica Dominte¹

„Și care e rostul să îți morțiș să descoperi vreo cauză, și că numai una
singură și cea dintâi, când toate cauzele, din nenorocire, sunt și
efecte și dau din ele efecte îndrăcit de multiple și de încâlcite.”

URMUZ, *Puțină metafizică și astronomie*

Rezumat: Prezentarea se va axa pe evocarea unor fragmente ale unui exercițiu de transpunere a prevederilor art. 15 din conținutul Directivei nr. 790/2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală. Amprenta fiecărui legiuitor european național în înțelegerea și conservarea esenței juridice a prevederilor art. 15 a creat numeroase dezbateri și inconsecvențe în definirea conceptelor. Franța a fost primul stat membru al Uniunii Europene, care a conturat în contextul legislației naționale dreptul editorilor de presă într-un interval temporar de doi ani, iar Italia și Spania devoalează imperfecțiunile armonizării la nivel național.

Cuvinte cheie: autor, editor, transpunere, drept conex.

Abstract: The presentation will focus on evoking some fragments of an exercise to transpose the provisions of art. 15 of the content of Directive no. 790/2019 on copyright and related rights in the digital single market. The imprint of each European national legislator in understanding and preserving the legal essence of the provisions of art. 15 has created numerous debates and inconsistencies in the definition of the concepts. France was the first member state of the European Union, which outlined in the context of national legislation the right of press editors, while Italy and Spain reveal the imperfections of harmonization at the national level.

Keywords: author, publisher, transposition, related right.

¹ Conferențiar univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași,
e-mail: nicoleta.dominte@uaic.ro

Un început descurajant

În partea introductivă a articolului ne propunem să relevăm faptul că în anul 2013 a fost conturat un drept conex al editorilor de presă² în cadrul Legii germane a dreptului de autor. În ecuația normei juridice germane, furnizorii de servicii online puteau prelua în scop comercial parte din conținutul unei text de presă publicat în schimbul unei remunerații, cu excepția limitei dreptului de autor referitoare la reproducerea către public a unor cuvinte individuale sau a unor scurte fragmente de text. Ca într-un scenariu *absurd*, cuvintele au fost golite de sensul lor juridic, deoarece principalul furnizor de servicii online, Google, profitând de poziția sa dominantă de intermediar indispensabil în avantajul ambelor părți, a refuzat să încheie cu editorii de presă contracte cu titlu oneros. În consecință, marea majoritate a editorilor de presă din Germania au acordat gratuit accesul către conținutul informațiilor jurnalistice, pentru a evita diminuarea numărului de cititori, iar efectul conjugării juridice a acestui drept conex a fost unul neașteptat și indezirabil.

Un an mai târziu, în 2014, în conținutul Legii dreptului de autor din Spania³ a fost reglementat un drept conex al editorilor de presă cu obligativitatea plății unei compensații echitabile din partea furnizorilor de servicii online. Sintagma „compensație echitabilă” accesează mai degrabă secțiunea limitelor dreptului de autor, și nu șablonul unui drept exclusiv. Fără a analiza distincția juridică dintre noțiunea de *remunerație* din legea germană și cea de *compensație echitabilă* din legea spaniolă, evidențiem faptul că efectul imprevizibil a fost devastator pentru editorii de presă. Prin închiderea serviciului Google News din Spania a fost provocată acea *exilare* nedorită din lumea online a serviciilor oferite de Google și, în consecință, numărul cititorilor și cuantumul beneficiilor obținute a fost drastic diminuat. Deși în urma negocierilor motorul de căutare Google a redevenit operațional în Spania, în spațiul normativ dreptul editorilor de presă a fost redus la calificarea juridică de limită a dreptului de autor prin reacția furnizorilor de servicii online.

Rolul configurării unui drept conex al editorilor de presă este de a proteja și preveni, dar în spirit urmuzian se conturează în paradoxul culinar al cinei lui Dragomir, care „este răsplătit cu vârf și îndesat, putând să ia orișicând la Cotadi masa de seară, ce se compune din piciorușe de caracatiță și pâine; pe lângă acestea se mai adaugă în fiecare duminică și sărbători bisericești câte un lighean mare plin cu scorușe, în care de multe ori se ascunde câte un bobinaș de arnici pentru dres ciorapii, ceea ce face lui Dragomir o surpriză din cele mai plăcute” (Urmuz, *Dragomir și Cotadi*)⁴. Dacă piciorușele de caracatiță și pâinea sugerează un festin juridic, scorușele și bobinele de arnici devoalează complexitatea și duritatea

² Pentru detalii, S. Florea, *Noile drepturi conexe ale editorilor de presă*, în Viorel Roș și Ciprian Raul Romișan, *Provocările dreptului de autor. La 160 de ani de la prima lor reglementare legală în România*, Editura Hamangiu, București, 2022, pp. 398-399.

³ Pentru detalii, *Ibidem*, p. 399.

⁴ Fragmentul citat este preluat din Al. Vakulovschi, *Urmuz. Cei dintâi trăsniți*, Editura Polirom, Iași, 2021, p. 81.

efectelor, ce au inutilizat reglementările naționale. Valoarea nutritivă a cinei lui Dragomir este iluzorie, tot așa cum și valoarea juridică a celor două prevederi naționale a fost amăgitoare.

2. Configurarea unui drept conex al editorilor de presă în spațiul Uniunii Europene

În siajul descurajant al golirii de eficacitate juridică a dispozițiilor naționale germane și spaniole, art. 15 al Directivei (UE) 2019/790 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală configurează *Protejarea publicațiilor de presă în cazul utilizărilor online* prin reglementarea unui drept conex al editorilor de presă la nivelul Uniunii Europene.

În conformitate cu prevederile art. 15 alin. (1) al Directivei (UE) 2019/790: „Statele membre acordă editorilor de publicații de presă stabiliți într-un stat membru drepturile prevăzute la articolul 2 și la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2001/29/CE pentru utilizarea online a publicațiilor lor de presă de către prestatorii de servicii ale societății informaționale.” Art. 2 al Directivei 2001/29/CE reglementează dreptul de reproducere, iar art. 3 alin. (2) al Directivei 2001/29/CE dreptul de a pune la dispoziția publicului prin cablu sau fără cablu obiecte protejate prin drept de autor. Reiese astfel că la nivelul Uniunii Europene se instituie un drept conex al editorilor de presă distinct de dreptul de autor al jurnaliștilor, care au scris articolele. În temeiul art. 15 alin. (4) al Directivei (UE) 2019/790, dreptul conex are o durată de 2 ani de zile de la publicare, iar termenul se calculează de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a fost publicată respectiva publicație de presă. Mai mult, prevederile art. 15 al Directivei (UE) 2019/790 nu se aplică publicațiilor de presă ce au văzut lumina tiparului înainte de data de 6 iunie 2019.

Fundamentarea noului drept conex poate fi privită prin prisma cuvintelor rostite în anul 1892 de către managerului general al ziarului *The Times*, domnul C. F. Moberly („the only way to eliminate the practice of reprinting the news – and the temptation of stealing early copies – was to establish a copyright in news with substantial penalties for infringement.”⁵), care întăresc peste ani mențiunile din prima frază a paragrafului 55 din partea introductivă a Directivei (UE) 2019/790: „Contribuția organizatorică și financiară a editorilor la producerea publicațiilor de presă trebuie să fie recunoscută și încurajată în continuare pentru a asigura viabilitatea sectorului editorial și a încuraja astfel disponibilitatea unor informații fiabile.”

Jurnalismul rezumativ informativ „copy and paste” practicat de către agregatorii de știri în zilele noastre este replica jurnalismului „scissors and paste”, incriminat de ziariștii și editorii Epocii Victoriene. În secolul al XIX-lea, gazetarii americani erau acuzați de cleptomanie acută, de încălcarea standardelor morale și de o deplorabilă etică publicistică. Mai mult, era criticată difuzarea de informații,

⁵ St. Pigeon, *Henry Hawkins's Newspaper Heist of 1892*, în *Victorian Review – An Interdisciplinary Journal of Victorian Studies*, [online] la <http://victorianreview.org/?p=1585>, accesat 9.06.2023.

sub forma a ceea ce în limba engleză este denumit „snippet press”. Astfel, rădăcinile fenomenului actual, ce a determinat crearea noului drept conex, pot fi creionate în siajul conceptului „snippet journalism”, ce a înflorit în Epoca Victoriană având ca fundamente primordiale atât inexistența unui cadru normativ internațional privind protecția drepturilor de autor în raporturile transatlantice, cât și absența recunoașterii unui drept de autor ori a unui drept sui-generis publicațiilor de presă.⁶

Peste ani, art. 15 al Directivei (UE) 2019/790 configurează dreptul sui-generis atât de dorit de editorii publicațiilor de presă din Epoca Victoriană, sub forma unui drept conex care a creionat tușe dificile ale transpunerii prevederilor sale pe tărâmul juridic al statelor membre ale Uniunii Europene. În continuare, vom evidenția unele nuanțe divergente ale transpunerii.

2.1. ...despre „dreptul de a sta urcat în copac”

*Ad absurdum*⁸, pe tărâm francez, Google pare a fi invocat „dreptul de a sta urcat în copac”, nu în temeiul „actului său de pauperitate”, ci în baza poziției sale dominante care le-a conferit posibilitatea de a oferi editorilor de presă numai „aforisme și rumegătură de lemn”. În contradictoriu, editorii de presă au intentat acțiune la Autoritatea Franceză pentru Concurență, pentru a da „o lecție fină de tact și urbanitate”.

Franța⁹ a fost primul stat membru al Uniunii Europene, care a inițiat în anul 2019 transcrierea în legislația națională a prevederile art. 15 al Directivei (UE) 2019/790. Odiseea franceză a transpunerii a debutat cu dubla respingere a noului drept conex al editorilor de presă din partea celor de la Google manifestată prin: refuzul de a plăti o remunerație și, în consecință, refuzul de a difuza altfel decât gratuit prin Google News extrase din articole, fotografiile ori materiale video. Argumentul invocat a fost fundamentat pe calitatea de intermediar imposibil de înlocuit în spațiul european, deoarece numărul cititorilor care accesează paginile de internet ale publicațiilor de presă prin intermediul Google News este covârșitor¹⁰. Traectoria confruntărilor dintre editorii de presă și reprezentanții

⁶ Pentru detalii, B. Nicholson, ‘You Kick the Bucket; We Do the Rest!’: Jokes and the Culture of Reprinting in the Transatlantic Press, în *Journal of Victorian Culture*, vol. 17, nr. 3/2012, pp. 274-278.

⁷ Citatul este din Urmuz, *După furtună*, preluat din Al. Vakulovschi, *op. cit.*, p. 201.

⁸ În încercarea de a schița un exercițiu de interpretare urmuzian vom folosi scurte citate din povestirea „După furtună” de Urmuz, citate pe care le vom desprinde din contextul ideatic al povestirii și le vom transplanta într-un alt conținut ideatic pentru a creiona, în spirit urmuzian, comportamentul celor doi actori principali: Google și editorii de presă; Fragmentul a fost lecturat și preluat din Al. Vakulovschi, *op. cit.*, pp. 200-202.

⁹ Pentru detalii despre odiseea transpunerii prevederilor art. 15 al Directivei (UE) 2019/790 în legislația franceză, a se vedea Z. Loutfi, *Press publishers’ right in France: a tale of Odyssean gods*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, vol. 17, nr. 5/2022, pp. 414-420, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac027>; S. Florea, *op. cit.*, pp. 419-421.

¹⁰ „Google justified its ‘royalty-free licensing scheme’ by explaining that, in Europe alone, it is responsible for more than 8 billion visits per month to the websites of press publishers, which represents more than 3000 visits every second.”, Z. Loutfi, *op. cit.*, p. 416.

Google are ca principal reper jurisprudențial poziția dominantă manifestată de Google, ce s-a încercat a fi corectată prin măsuri provizorii impuse de către Autoritatea Franceză pentru Concurență în temeiul cărora Google a fost obligat să negocieze cu editorii de presă plata unei remunerații¹¹.

Cu toate acestea, Google a persistat în comportamentul său deviant, refuzând să accepte noul drept conex și continuând să fructifice poziția dominantă. În consecință, a intentat apel la Curtea de Apel din Paris împotriva hotărârii statuată de către Autoritatea Franceză pentru Concurență, dar cu o săptămână înainte de pronunțarea hotărârii a anunțat proiectul Google News Showcase, potrivit căruia urma să fie realizată o investiție de 1 bilion de dolari în baza unui parteneriat cu editorii de presa într-un proiect ce urma a se derula pentru o perioadă de 3 ani. Google a încercat să obțină astfel o licență pentru întreg conținutul publicațiilor. Ca urmare, la 12 iulie 2021, Autoritatea Franceză pentru Concurență i-a sancționat pe cei de la Google cu o amendă de 500 de milioane de euro pentru nerespectarea hotărârii anterioare și redefinirea cadrului negocierilor cu editorii de presă.¹²

2.2. ...despre cadrul ce cuprinde „esența eternă a «lucrului în sine»»¹³

În context urmuzian, „O masa fără picioare, bazată pe calculi și probabilități, suportă un vas ce conține esența eternă a «lucrului în sine» [...] Restul nu prezintă nicio importanță.” (Urmuz, *Pâlnia și Stamate. Roman în patru părți*)¹⁴ Dincolo de simbolistica metaforică a fragmentului citat, apreciem că suprafața mesei întruchipează transpunerea dispozițiilor art. 15 al Directivei 790/2019 în legislațiile naționale, iar vasul dreptul conex al editorilor de presă. Paradoxal, în absența picioarelor, durabilitatea mesei pare a fi „bazată pe calculi și probabilități” – variabile aleatorii, ce au configurat o transpunere fie în spiritul art. 15, fie prin îndepărtare de la ecuația normativă a art. 15. Ca urmare, esența dreptului conex al editorilor de presă oscilează între drept exclusiv și de prevenție pe de o parte, și drept la o remunerație compensatorie pe de altă parte.

În Spania, art. 129**bis** alin. (1) al Legii de proprietate intelectuală transpune dreptul conex al editorilor de presă, ca fiind un drept exclusiv ce poate să fie exercitat prin intermediul unui organism de gestiune colectivă, fără ca aceasta să fie obligatorie.¹⁵ Totuși, se observă o evoluție în conturarea juridică a acestui drept, care dintr-un drept la o remunerație compensatorie, în reglementarea din anul

¹¹ „Autoritatea Franceză pentru Concurență a obligat Google să negocieze de bună-credință cu editorii de presă, pe baza unor criterii transparente, obiective și nediscriminatorii, în termen de 3 luni de la solicitările acestora și să raporteze periodic Autorității privitor la evoluția negocierilor.”, S. Florea, *op. cit.*, p. 420.

¹² Pentru detalii, Z. Loutfi, *op. cit.*, pp. 418-419.

¹³ Citatul este din Urmuz, *Pâlnia și Stamate. Roman în patru părți*, preluat din Al. Vakulovski, *op. cit.*, p. 191

¹⁴ Fragmentul citat este preluat din Al. Vakulovski, *op. cit.*, p. 191.

¹⁵ Pentru detalii, S. Florea, *op. cit.*, pp. 424-425.

2014, a devenit un drept exclusiv în urma transpunerii prevederilor art. 15 al Directivei 790/2019.

În România, în conformitate cu art. 94¹ alin. (1) al Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată și actualizată prin Legea nr. 69/2022: „Editorul unei publicații de presă are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza sau de a interzice utilizarea online a propriilor publicații de presă de către prestatorii de servicii ai societății informaționale prin: [...]”. Reiese astfel că dreptul conex al editorilor de presă este un drept exclusiv în spiritul dispozițiilor art. 15 al Directivei (UE) 2019/790, și nu un drept la o remunerație compensatorie în temeiul limitelor dreptului de autor.

În schimb, în contextul terminologiei legislației italiene, dreptul conex al editorilor de presă nu este un drept exclusiv, ci un drept la o compensație pentru un prejudiciu¹⁶. Art. 15 al Directivei (UE) 2019/790 stipulează un drept exclusiv, ce îngăduie editorilor de presă să exercite prerogativa de a permite sau de a interzice, în timp ce art. 43**bis** al Legii italiene a dreptului de autor configurează un drept la o remunerație compensatorie în schimbul unui prejudiciu. În principiu, plata unei remunerații compensatorii presupune obligativitatea gestiunii colective, ce ar avea ca efect metamorfozarea unui drept exclusiv și de prevenție într-un drept remunerativ. În consecință, Autoritatea Italiană pentru Garanții în Comunicații a stabilit criteriile ce trebuie luate în considerare la determinarea quantumului remunerației compensatorii, precum: numărul de consultări online a lucrării, numărul de jurnaliști angajați, quantumul investițiilor financiare ale editorului, durata de activitate a editorului și cota de piață, beneficiul economic derivat pentru ambele părți în raport de vizibilitate și beneficiile deduse din difuzarea reclamelor. În spirit critic, în literatura juridică, s-a afirmat că unele criterii stabilite pentru calculul remunerației compensatorii nu au nicio legătură cu valoarea informației comunicate și nici cu investițiile financiare ale editorului în aflarea și divulgarea informației.¹⁷ La negocierea unui contract între editorii de presă și agregatorii de știri vor trebui să fie luate în considerare criteriile stabilite de către Autoritatea Italiană pentru Garanții în Comunicații pentru calculul quantumului remunerației compensatorii. Dacă între părți nu se ajunge la niciun acord în 30 de zile de la începerea negocierilor, atunci oricare dintre părți poate solicita Autorității Italiene să decidă în funcție de propunerile părților quantumul remunerației. Mai mult, dacă Autoritatea Italiană a stabilit quantumul remunerației, dar nu se încheie un contract, atunci fiecare dintre părți poate introduce o acțiune pentru abuz de dependență economică la instanță, obligând astfel cealaltă parte să încheie contractul.¹⁸

¹⁶ *Ibidem*, p. 423.

¹⁷ Pentru detalii, C. Sganga, M. Cotardi, *The new Italian press publishers' right: creative, fairness-oriented ...and invalid?*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, vol. 17, nr. 5/2022, pp. 423-424, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac028>

¹⁸ Pentru detalii, C. Sganga, M. Cotardi, *op. cit.*, pp. 423-424; Sonia Florea, *op. cit.*, p. 424.

3. În acolada limitei preluării unor extrase foarte scurte dintr-o publicație de presă

Art. 15 alin. (1) al Directivei (UE) 2019/790 reglementează trei limite ale dreptului conex al editorilor de presă: 1. dreptul nu se aplică utilizării publicațiilor de presă în scop privat sau necomercial de către utilizatori individuali; 2. dreptul nu se aplică actelor de introducere de hyperlinkuri; 3. dreptul nu se aplică în cazul utilizării unor cuvinte individuale sau a unor extrase foarte scurte dintr-o publicație de presă.

Numeroase critici a stârnit cea de a treia limită a noului drept conex, deoarece transpunerea în legislațiile naționale fie nu conține o definiție a sintagmei „extrase foarte scurte”, fie cuprinde o individualizare inventivă.

Legiuitorul francez, în art. L211-3-1 al Codului de proprietate intelectuală francez, prevede un criteriu calitativ fără a defini expresia „extrase foarte scurte”. Astfel, eficacitatea dreptului conex va fi lezată¹⁹ atunci când scurtele extrase se substituie publicației de presă, iar cititorul nu se mai referă la aceasta. Relevant este următorul aspect: în urma lecturii scurtelor extrase, cititorul apreciază dacă mai este sau nu necesar să consulte publicația de presă. În consecință, paradigma limitei evidențiază un aspect condițional: informațiile oferite prin intermediul scurtelor extrase sunt suficiente pentru cititor sau acesta consideră că are nevoie de informații suplimentare accesând publicația de presă.²⁰

Legiuitorul italian, în art. 43bis al Legii dreptului de autor reglementează noțiunea de „extrase foarte scurte”, în spiritul legiuitorului francez, deoarece acestea nu trebuie să îl dispenseze pe cititor de necesitatea consultării în integralitatea sa a articolului din publicația de presă.²¹

Legiuitorul spaniol, în art. 129 bis, alin. (6) lit. c) al textului consolidat în anul 2022 al Legii de proprietate intelectuală prevede atât un criteriu cantitativ, cât și calitativ: 1. preluarea unor cuvinte unice ori a unor foarte scurte sau ne semnificative extrase și 2. preluarea să nu aducă prejudicii investițiilor efectuate de către editorii publicațiilor de presă și să nu împietze efectivitatea drepturilor recunoscute.²² Se remarcă, în literatura juridică²³, transpunerea creativă din legislația spaniolă ce conferă o definiție a sintagmei „extrase foarte scurte” prin sinonimia cu expresia „extrase ne semnificative”. În spiritul nemulțumirilor exprimate de către

¹⁹ Legiuitorul francez în textul articolului art. L211-3-1 menționează expresia: „notamment affectée”, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000038826394

²⁰ A se vedea, Z. Loutfi, *op. cit.*, pp. 415-416.

²¹ Pentru detalii, C. Sganga, M. Cotardi, *op. cit.*, pp. 422-423.

²² Textul art. 129 bis, alin. (6) lit. c) al textului consolidat în anul 2022 al Actului de proprietate intelectuală spaniol poate să fie consultat la următoarea pagină de internet: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.boe.es/buscar/pdf/1996/BOE-A-1996-8930-consolidado.pdf>

²³ Pentru detalii, M. Peguera, *Spanish transposition of Arts. 15 and 17 of the DSM Directive: overview of selected issues*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, vol. 17, nr. 5/2022, pp. 451-452, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac034>

editorii de presă britanici din secolul al XIX-lea, în cheia criteriului calitativ, limita este ancorată în ecuația eforturilor financiare ale editorilor de presă în aflarea, investigarea și publicarea informațiilor aferente unei știri de presă.

Legiuitorul român, în art. 94¹ alin. (2) lit. c) al Legii nr. 8/1996 stipulează că dreptul conex al editorilor de presă nu se aplică pentru: „utilizarea unor cuvinte individuale sau a unor extrase foarte scurte, de maximum 120 de caractere, dintr-o publicație de presă, în măsura în care nu afectează eficacitatea drepturilor prevăzute la alin. (1) sau nu conduce la înlocuirea publicației de presă sau la determinarea publicului să nu mai acceseze publicația de presă“. Rezultă aprecierea limitei prin prisma a două criterii: cantitativ și calitativ. Sintagma „extrase foarte scurte” este individualizată în limita a maximum 120 de caractere, delimitând astfel criteriul cantitativ. Achiesăm la opinia²⁴ potrivit căreia prin delimitarea extrasului la maximum 120 de caractere prinde contur întrebarea referitoare la respectarea dreptului de autor în contextul hotărârii pronunțate în cauza *Infopaq* (cauza C-5/08) din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, în care se statuează că reproducerea a „11 cuvinte consecutive” dintr-o operă originală poate încălca dreptul de autor. Condițiile criteriului calitativ sunt alternative în paradigma funcției disjunctive a conjuncției „sau“. Așadar, fie este afectată eficacitatea dreptului editorilor de presă, fie extrasul de maximum 120 de caractere se substituie publicației de presă și, în consecință, cititorul nu deschide pagina publicației de presă. Din literatura juridică²⁵ reiese că cele două criterii sunt cumulative, în sensul că îndeplinirea criteriului cantitativ poate să fie răsturnată prin nerespectarea criteriului calitativ.

4. În concluzie

„Deci la ce bun să vrei numai o singură cauză, o forță inițială care vrem (trebuie) să fie și generatoare, când ea însăși ține cu încăpățănare să dea din ea numai multiplicitate: are setea ultimilor, a încălcelei și contradicției; [...]” (Urmez, *Puțină metafizică și astronomie*)²⁶ Prin lentila citatului urmuzian putem privi și descoperi diversitatea interpretărilor naționale ale dreptului conex al editorilor de presă, a cărui anticipare în secolul al XIX-lea și reglementare contemporan europeană reprezintă forța inițială generatoare de divergențe și contradicții, în timp ce eficacitatea dreptului este umbrită.

Referințe

- Florea S., *Noile drepturi conexe ale editorilor de presă*, în Viorel Roș și Ciprian Raul Romițan, *Provocările dreptului de autor. La 160 de ani de la prima lor reglementare legală în România*, Editura Hamangiu, București, 2022
- Loutfi Z., *Press publishers' right in France: a tale of Odyssean gods*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, vol. 17, nr. 5/2022, pp. 414-420, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac027>

²⁴ A se vedea, S. Florea, *op. cit.*, p. 406.

²⁵ A se vedea, *Idem*.

²⁶ Fragmentul citat este preluat din Al. Vakulovski, *op. cit.*, p. 134.

- Nicholson B., *'You Kick the Bucket; We Do the Rest!': Jokes and the Culture of Reprinting in the Transatlantic Press*, în *Journal of Victorian Culture*, vol. 17, nr. 3/2012
- Peguera M., *Spanish transposition of Arts. 15 and 17 of the DSM Directive: overview of selected issues*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, vol. 17, nr. 5/2022, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac034>
- Sganga C., Cotardi M., *The new Italian press publishers' right: creative, fairness-oriented ...and invalid?*, în *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, vol. 17, nr. 5/2022, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpac028>
- Vakulovschi Al., *Urmuz.Cei dintâi trăsniți*, Editura Polirom, Iași, 2021